

gula : quia hæc irritatio fit per prohibitionem materiae ; hæc autem prohibitio interdum est per potestatem jurisdictionis spiritualis, ut per se constat ; aliquando vero esse posset per principem sacerdotalis, et per illum posset irritari votum, si lex vel præceptum esset justum, ut si rex præcipiat juste dari in subsidium belli aliquam partem bonorum, et ideo non possit quis dare quod promiserat in eleemosynam dare, etc. Sæpe vero hæc prohibitio est per potestatem dominativam circa personas vel bona, ut in hero respectu servi, marito respectu uxoris , et sic de aliis, quæ in sequentibus videbimus.

9. Quomodo sit intelligendum, quod ad irritandum votum non sit necessaria causa. — Quinto, colligitur ex dictis quomodo intelligendum sit quod communiter dici solet, ad irritandum votum non esse necessariam causam, sicut ad dispensandum vel commutandum. Quid docent communiter doctores in 4, distinct. 38, præsertim Palud., quæst. 4, art. 2; Suppl., q. 1, a. 5, c. 2; Sylvest., Votum, 3, q. 3, et Votum, 4, q. 2; Angel. Votum, 2, n. 10; Alulen., num. 30, quæst. 43; Soto, lib. 7, quæst. 3, art. 4; Navar., cap. 12, num. 63 et 69; Cajetan., verb. Votum, cap. ult.; Anton., 2 p., tit. 12, cap. 2, § 6. Sumitur ex D. Thom., d. q. 89, art. 12, ad 2, ubi omnes moderni. Intelligendum ergo hoc est formaliter de irritatione, ut talis est ; ad illam enim ut sic non requiritur causa, licet ex parte fundamenti vel aliunde possit requiri. Ad quod explicandum oportet distinguere juxta proxime dicta. Nam illud maxime locum habet in irritatione directa, quæ fundatur in potestate dominativa, loquendo præcipue de causa necessaria ad valorem irritationis ; nulla enim necessaria est, tum quia utitur dominus suo jure et re sua, et justa potestate quam super illam habet, ut supponitur ; tum etiam quia tale votum fuit implicite conditionatum, et de facto conditio non impletur, quando alter repugnat, sive ex causa, sive absque causa suo arbitrio id faciat ; ergo id satis est ut votum non obliget, utpote conditione non impleta. At vero quando irritatio est indirecta per potestatem jurisdictionis, necessaria est causa justa, ut lex sit valida, vel præceptum obliget ; unde quia irritatio supponit validam prohibitionem, ex hac parte requirere potest causam, non quæ formaliter respiciat ablationem voti (nam in tali irritatione illa non necessario per se intenditur, sed quasi consequitur), sed quæ respiciat aequalitatem legis vel præcepti.

10. An potestas dominativa, ad irritanda vota justa, requirat causam. — Sed quæres circa irritationem ex potestate dominativa, an requirat causam saltem ut juste fiat. Quidam enim simpliciter negant, quia unusquisque libere potest uti jure suo. At Soto et Abulens, supra affirmant, quia saltem erit actus otiosus vel imprudens irritare votum sine causa. Dicendum vero est, sermonem esse posse de peccato contra religionem voti, quod sit quasi injuriosum Deo, et sic nullum esse peccatum in tali irritatione, quale invenitur in dispensatione voti sine causa data. Et ratio est, quia illud votum est conditionatum, et positum in arbitrio irritantis. Posset autem generaliter interrogatio fieri de quovis genere peccati. Et sic dico, ulterius considerandum esse an talis potestas data sit irritanti in bonum et utilitatem voventis, vel in commodum ipsiusmet irritantis, vel utriusque intuitu. Primo modo data est Prælato religionis ; secundo modo, domino in servum ; tertio data videtur patri in filium, et marito in uxorem. In primo igitur modo, ut irritatio liceat fiat, oportebit ut censeatur utilis, vel voventi, vel religioni, aut quod, pensatis omnibus, censeatur esse majus Dei obsequium, alioquin male utetur Prælatus potestate sua ; factum tamen tenebit. Et raro erit peccatum mortalé, nisi vel prava intentio vel grave nocentium subdit ex notabili negligientia Prælati intercedat, quod raro eveniet, seclusa directa malitia. In secundo modo, nullum erit peccatum votum irritare ex solo affectu propriæ commoditatis sine alia speciali causa, quia ibi utitur dominus re omnino sua ; ut si alius voveat facere eleemosynam ex aliena pecunia, si dominus consentiat, omnino libere potest dominus non consentire. Sic ergo potest se habere dominus circa vota servi de rebus suis, vel de actionibus sibi debitis ; solum oportet ut talis actus habeat generalem circumstantiam finis honesti, et observare etiam ne contra charitatem fiat, quæ servo etiam debetur. Et idem fere est in tertio modo, quamvis ibi majori obligatione teneatur pater consulere commodis filii, et vir uxoris vel familiæ, ut bene suo jure et potestate utatur.

11. Prælatus non potest cogere subditum, ut commutationem acceptet, si illum impedit ab observatione voti proprii. — Ulterius vero interrogari potest, an teneatur Prælatus, qui votum irritat, præsertim quando id facit per potestatem jurisdictionis, non simpliciter tollere votum, sed in aliquid aliud commutare,

prout fit in cap. Magnæ, de Voto. Ante ejus resolutionem oportet ulterius interrogare, an possit Prælatus cogere subditum ut tales commutationem acceptet. Et hinc initium sumendo, dico non posse Prælatum imponere hoe onus subditu, qui votum emisit, quando non vult dare licentiam ad servandum votum in propria specie in qua factum est. Ratio est, quia subditus non vovit nisi talem materiam in specie ; ergo si illa non permittitur, non potest cogi ad aliam ; quia non potest cogi ad vovendum, vel simpliciter, vel hanc rem potius quam illam. Confirmatur, quia illa non esset irritatio, sed commutatio ; potestas autem commutandi pertinet ad jurisdictionem voluntariam, ut ex dictis constare potest, et infra etiam dicetur. Neque contra hoc facit cap. Magnæ, quia ibi facta est commutatio ad petitionem voventis. Itaque si vovens petat ablationem voti, potest Papa, si velit, per commutationem tollere, et non per irritationem, et tunc si subditus nolit acceptare commutationem, obligabitur ad votum implendum, et ita tunc commutatio est quasi conditionata, sub conditione, scilicet, acceptandi aliud onus ; tunc autem liberum erit voventi non acceptare, sed votum suum formaliter implere. Si vero Papa invitum compellat ad votum non implendum, non potest illum simpliciter cogere ad aliquid aliud faciendum. Addi etiam potest, si votum sit mixtum ex personali et reali, et solum præjudicet juri superiori vel Ecclesiæ, ut personale est, posse irritari quoad eam partem, relicta obligatione quoad alteram de reali subsidio, quia tunc non tam est commutatio voluntaria, quam partialis irritatio, reliquo partiali debito, quod inerat ex vi voti. Hoc autem solum habet locum quando talis obligatio est per accidens conjuncta cum personali, non vero quando est accessoria , quæ cessat cessante principali, juxta superius dicta.

12. Superior, qui votum irritat, non tenetur illud in aliud commutare. — Unde ad priorem interrogationem respondeo, non teneri superiori ad hujusmodi commutationem impendam, per se loquendo, et ex vi obligationis voti. Probatur, quia non potest cogere ad illam acceptandam ; ergo non tenetur illam intentare, ut sic dicam. Item potest absolute uti jure suo, absque alia causa ; ergo. Item votum non obligat ad compensationem, quando impleri non potest ; ergo neque illa est necessaria, quando alias irritari potest.

13. Quotuplex sit irritatio voti, et quomodo

differat a dispensatione. — Tandem constat ex dictis quid et quotuplex sit irritatio voti, et quomodo a dispensatione differat ; convenienter enim in effectu auferendi votum, differunt tandem in habitudine ad votum. Quia dispensatio cadit in illud, ut solum pendet ex acceptatione Dei, etiamsi alias sit omnino firmum et absolutum ; irritatio vero respicit votum, ut est aliunde infirmum, et conditionatum ex parte materiae vel voluntatis ipsiusmet voventis. Unde provenit, ut etiam differant in potestate a qua manant ; nam dispensatio semper provenit a potestate speciali a Deo concessa, non autem semper irritatio. Item dispensatio semper requirit justam causam, non autem irritatio. Item irritatio fieri potest invito vovente, ut constat, dispensatio vero minime ; quia est beneficium, quod non fit invito, et fit in levamen dispensati, et ideo non debet fieri in ejus gravamen, juxta regulas juris 61 et 69, in 6. Maxime quia si dispensatus non acceptet dispensationem, eo ipso quasi confirmat, et iterum emitit idem votum. Quare si Prælatus velit subditi votum auferre, illo etiam invito, necesse est ut irritatione utatur, prohibendo materiam, vel resistendo obligationi voti, et quasi auferendo conditionem, sine qua validum esse non potest. Atque idem fere est de commutatione, quae in hoc maxime differt a dispensatione, quod dispensatio est quasi mera privatio, commutatio vero est quasi mutatio inter terminos positivos, quia non pure tollit obligationem, sed unam in aliam transfert: in quo etiam irritatio convenit cum dispensatione, a commutatione etiam differt, et fere in aliis omnibus, in quibus diximus a dispensatione distingui ; nam illa suo modo commutationi communia sunt, ut in sequentibus videbimus.

CAPUT II.

POSSINTNE SUMMUS PONTIFEX, AUT ALII PRÆLATI AUT PRINCIPES VOTA SUBDITORUM IRRITARE ?

1. Objectio. — Solutio. — Doctrina generaliter data de irritatione votorum utilior et clarior erit, si ad particulares personas applicatur, tam ex parte irritantium vota, quam eorum quorum vota irritantur, quæ duo quasi correlativa sunt ; et ideo de utrisque simul dicemus. Sunt autem quinque genera personarum, de quibus tractari solet, scilicet, Prælati, seu superiores, ratione jurisdictionis in subditos ; dominus, respectu servi, propter speciale

dominium quod in illum habet; maritus, respectu uxorii, et e converso, propter speciale vinculum inter se; pater, respectu filii; et superior religionis, propter speciale etiam potestatem quam habet in subditos. Dices: interdum potest privatus creditor irritare votum, remittendo debitum, ut si quis promisit pueræ pauperi dotem, et votum fecit Deo implendi promissionem, potest nihilominus illa puella, remittendo promissum, irritare votum. Respondeo, votum illud esse conditionatum, si illa voluerit, et cessante conditione, desinere obligationem voti; qui modus irritationis generalis est omnibus votis conditionatis, de quibus supra dictum est, et de illo particulari exemplo diximus in materia de juramento, et ibi dicta hic applicari possunt, nam cum eadem proportione sunt intelligenda. Quapropter, omissis quæ generalia sunt, de illis quinque personis seu statibus, cum omnibus auctoribus, in particulari dicemus, accommodando doctrinam ad ea tantum quæ ratio et obligatio voti formaliter postulat (ut sic dicam); nam velle hac occasione explicare omnia jura, quæ ex his vinculis oriuntur, tam ex parte superiorum quam subditorum, infinitum esset, et ab hoc loco alienum. Constituemus ergo in singulis generalem regulam, et uno vel alio exemplo illas explicabimus. Et in hoc capite dicemus de his, qui per potestatem jurisdictionis superiores sunt, et quia supremus est Summus Pontifex, de illo prius specialiter dicemus, et inde facile constabit quid de aliis dicendum sit.

2. *Opinio eorum asserentium Summum Pontificem omnia vota Christianorum irritare posse.*—De Summo ergo Pontifice referri solet quædam opinio dicens, posse illum irritare omnia vota Christianorum (de illis enim tantum loquimur, nam de his qui foris sunt, nihil ad nos). Fundamentum esse potest, quia Pontifex habet supremam potestatem in terris, et illi sine limitatione dictum est in Petro: *Quodcumque ligaveris, et quodcumque solveris*, etc.; ergo etiam illi data est potestas irritandi omnia vota. Unde aliqui Canonistæ dicunt, auctoritatem Pontificis censeri exceptam in omni voto; ergo omne votum includit conditionem, Nisi Pontifex restiterit; sed hoc est fundamentum irritationis, ut diximus; ergo. Sic Glossa, in c. *Quemadmodum*, de Jurejur., ver. *Condicio*, dicit, in omni juramento includi hanc conditionem, *Si Papæ placuerit*; diximus autem sæpe votum et juramentum in his conditionibus æquiparari. Sed hæc sententia

ita generatim et absolute sumpta vera non est, et ideo, supposita distinctione de dupli irratione directa et indirecta, duæ regulæ sunt constituendæ.

3. *Summus Pontifex non potest irritare vota Christianorum, nec inferiores Prælati, directe.*—Prima regula est: Summus Pontifex non potest directe irritare vota Christianorum, unde multo minus id possunt inferiores Prælati ecclesiastici, vel principes seu gubernatores temporales. Loquimur de his Prælati formaliter, quatenus sua potestate jurisdictionis utuntur; nam si aliunde aliam habeant, alia erit ratio consideranda juxta modum potestatis. Et cum proportione loquimur de votis subditorum, ut subiectiuntur tali potestati, et ita excludimus religiosos, quatenus speciali modo subiectiuntur Pontifici, de quibus infra dicemus. Et sic est assertio communis; sumitur ex Palud., 4, d. 38, q. 4, n. 10, ubi alii videntur illam supponere; et magis declarat Soto, d. 1. 7 de Just., q. 3, in princip., ubi specialiter de Pontifice loquitur. De illo igitur probatur prior assertionis pars, primo, ex c. *Magnæ*, de Voto, ubi aperte supponit Innocentius III, non potuisse irritare votum enjusdam Episcopi sine causa. Et idem intelligi potest ex toto titulo de Voto, ex quo sumitur argumentum a posteriori, quia non potest Pontifex pro suo arbitrio tollere vota Christianorum; imo infra ex communi sententia ostendemus non posse in illis dispensare sine causa, et si id facere tentet, nihil facere; ergo signum est non posse irritare. Secundo, falsum est in omni voto includi illam conditionem, *Si Papæ placuerit*, ut de juramento diximus, lib. 2 de Juram., c. 27, cum Panor., d. c. *Quemadmodum*, ubi declarat non omnia juramenta pendere ex absoluto beneplacito Papæ, sed tantum illa quæ versantur in materia concernente Pontificem. Tertio, est ratio a priori, quia illa potestas nec necessaria nec conveniens erat ad regimen Ecclesiæ; nec legimus a Christo esse datam, sed tantum potestatem supremæ jurisdictionis ad gubernandam Ecclesiam; hæc autem potestas est longe diversa; ergo. Et confirmatur, nam ex vi potestatis jurisdictionis Pontificie factum non est, ut omnes voluntates Christianorum ita sint dependentes a voluntate Papæ, ut non possint obligari firmiter et absolute Deo, nisi dependenter a consensu Papæ; unde enim fingi potest talis dependentia? Alias etiam homo homini obligari non posset, nisi sub conditione inclusa, *Si Papæ placuerit*, et

sic nec ipsum matrimonium, nec professio religiosa firma esset, si Papa vellet illam irritare; quæ sunt absurdæ.

4. *Objectio.* — *Solutio.* — Unde rationes factæ non solum probant Papam non posse irritare directe vota laicorum, sed etiam clericorum, Episcoporum et omnium, nee solum probant non posse illo modo irritare omnia vota Christianorum, sed etiam nullum omnino votum posse hoc modo irritari; quia eadem ratio est de singulis quæ de omnibus. Neque hoc est contra supremam potestatem ejus, quia illa est suprema in suo genere, scilicet spiritualis jurisdictionis, quæ non extenditur ad actus qui non sunt jurisdictionis, ut est directa irritatio voti validi. Imo nec ratione jurisdictionis potest Papa pro suo arbitrio prohibere fidelem subditum ne jejunet, aut opera supererogationis efficiat; et ideo multo minus potest directe irritare vota de his operibus facta. Dices: potest Pontifex irritare vota antecedenter, impediendo ne obligatio nascatur, ut supra libro tertio, cap. 3, ostensum est; ergo etiam potest irritare vota jam facta, directe tollendo obligationem jam contractam. Respondet negando consequentiam, tum quia difficilius tollitur jus acquisitum quam acquirendum; tum etiam quia irritatio antecedens non fit pro solo arbitrio, sed ex necessaria et rationabili causa, unde non fit per potestatem dominativam, sed per potestatem jurisdictionis, ad quam spectat præscribere conditiones necessarias ad contrahendum vel se obligandum. Et ita illi potestati quoad vota facienda correspondet potestas dispensandi quoad vota valida jam facta, quæ ex legitima causa et per potestatem jurisdictionis etiam fit; non vero respondet absoluta irritatio directa, quæ ex dominativa potestate pro solo arbitrio fiat.

5. Atque ita tandem ut clara relinquitur reliqua pars conclusionis, quæ plures complectitur, ut de Episcopo respectu suorum subditorum, et de rege respectu cuiuslibet vassalli, et sic de aliis. Nam in Episcopis a fortiori procedunt rationes factæ de Summo Pontifice, et est res per se nota, et indubitate apud omnes. De potestatis autem temporalibus est res clarior, quia nec spirituale potestatem habent, nec in temporali quantumvis supra hæc includuntur. Quia nec ex naturali lege, nec ex jure gentium, vel alia via probabili ostendi potest, esse in rege vel imperatore hujusmodi dominium super voluntates subditorum; aliunde vero homo ex natura sua est liber ad voten-

dum independenter ab alterius consensu. Imo etiam est eodem modo liber ad se obligandum homini. Nec potest rex pro suo arbitrio irritare justam promissionem homini factam, et directe tollere obligationem ab eo qui promisit, vel jus ab eo cui promissio facta est, sed solum ex justa causa potest per modum dispensationis vel punitionis hæc jura mutare; multo ergo minus potest promissionem ad Deum directe irritare.

6. *Summus Pontifex, imo et alii prælati possunt aliquando indirecte vota subditorum irritare.* — Secunda regula est: Summus Pontifex potest aliquando irritare indirecte vota fidelium cuiuscumque status, et hanc potestatem cum proportione participant inferiores Prælati, imo et in temporalibus suo modo et per quamdam consecutionem invenitur. Prima pars hujus assertionis sumitur ex doctrina communis, ut videre licet in Palud., d. q. 3, art. 2, n. 21; Sylv., Votum, 3, q. 1, et Votum, 2, q. 4; et aliis Summistis ibidem; Canonisticis, in c. *Cuni pridem*, de Renun., c. *Magnæ*, de Voto, c. *Sicut*, de Jurejur.; Greg. Lop., in leg. 3, tit. 8, p. 1; Abulen., Num. 30, q. 66 et sequentibus. Qui specialiter loquuntur de votis Episcoporum et clericorum, sed (ut ostendam) eadem est ratio cum proportione de reliquis. Maxime item loquuntur de irritatione præveniente, quæ per aliqua jura facta videatur, de qua sufficienter diximus supra, lib. 3, c. 4, ubi ostendimus, ex jure communi nullam talem irritationem propriam colligi, sed solum haberis in jure prohibitions aliquorum actuum, qui licet secundum se boni sint, et apta materia voti, nihilominus non licent Episcopis sine licentia Papæ, vel inferioribus clericis sine licentia Episcopi; et ideo si de talibus actibus vota fiant, non esse omnino nulla, sed obligare quasi sub conditione, *Si Papa consentiat*, et non alias.

7. Hinc vero optime probatur assertio, quia in aliquibus votis includitur conditio, *Si Papa licentiam præbuerit*, ut maxime in Episcopis cernitur; ergo talia vota irritari poterunt a Papa licentiam denegante. Item alia vota includunt conditionem, *Si Papa non contradixerit*, quod facere potest, quando materia voti ad ipsum aliquo modo pertinet, et illi vel commodis Ecclesiæ potest afferre aliquid præjudicium, argumento c. *Sicut nostris*, de Jurejur., et c. 3, de Precariis. Unde per argumentum a contrario facile colligitur, hanc potestatem Pontificis ad irritanda vota Episcoporum, etiam indirecte non extendi ad omnia

illorum vota, sed solum ad ea quæ possunt afferre præjudicium Ecclesiæ, vel quæ ob speciale rationem habent materiam pertinentem ad jus Pontificis. Nam in reliquis actibus, sicut non potest Papa omnes actus bonos prohibere Episcopo, vel limitare, ut sine licentia sua illos facere non possit, ita nec potest prohibere quin de illis possit firma et absoluta vota facere, et consequenter nec vota de illis irritare. Unde concludit Abulen. supra, d. q. 66, vota omnia Episcopi, de rebus quæ sibi absolute et sine licentia licent, irritari non posse a Papa, quod etiam docent omnes, in c. *Magnæ*, et c. *Scripturæ*, de Voto; Hostien., in Summa, tit. de Voto, et alii supra allegati. Denique eadem ratione colligitur, hanc Pontificis potestatem cum proportione habere posse locum in omnibus fidelibus, tam clericis quam laicis principibus et plebeis, quamvis usus ejus frequentius habeat materiam in clericis quam in laicis. Ratio est, quia jurisdictione Pontificis ad omnes extenditur, et omnibus potest præcipere vel prohibere in materia proportionata; hæc autem potestas eadem est cum potestate prohibendi materiam voti, vel præcipendi contrariam. Unde quia non omnes æque immediate pendent a Pontifice, neque tam frequenter, ideo rarius potest hanc potestatem exercere in quibusdam, quam in aliis.

8. Præterea hinc facile probantur aliæ partes assertionis; nam Episcopi et alii Prælati ecclesiastici in suis diocesisibus habent jurisdictionem sibi proportionatam, ratione cuius possunt hoc vel illud prohibere in ordine ad spirituale bonum subditorum; ergo, mediante tali prohibitione, ex parte materiæ, poterunt irritare aliqua vota subditorum, licet non omnia. Et sic in clericis qui tenentur Ecclesiæ servire, poterunt irritare vota quæ præjudicent debito muneri, vel ad quorum executionem fuerit licentia necessaria. In aliis vero minime habet locum talis irritation, et ita servatur propria, ut bene notavit Abul. supra, q. 70, cum Raymund., et aliis quos refert. Et sumitur ex Sylvest., *Votum*, 3, q. 2. De laicis etiam est eadem ratio: nam, licet rarius occurrit in eis materia apta ad talem irritationem respectu Episcopi, non repugnat interdum occurrere, ut si laicus voveat peregrinationem, ex qua timeri potest periculum fidei vel spiritualis salutis, potest Episcopus illam prohibere, et sic votum irritare, et sic de aliis. Denique idem cum proportione applicari potest ad laicos vassallos respectu regis, imo ad

quemeumque voventem aliquid, quod sine consensu alterius licite exequi non potest, ut ex sequentibus etiam capitibus constabit.

9. *An per hanc irritationem possint vota quæ præcedunt statum subjectionis irritari?* — *Responso.* — *Cur susceptio episcopatus non extinguat omnia vota antecedentia?* — *Prima assertio.* — Sed quæri hic solet an hæc irritation locum habeat, quando vota præcedunt statum subjectionis, verbi gratia, susceptionem episcopatus, vel beneficii, etc., vel solum quando subsequuntur. Respondeo, de omnibus esse idem dicendum cum proportione. Quia si observantia talium votorum non præjudicet superiori, nec impediat executionem muneric suscepti, æque absoluta manent, neque irritari possunt, ut per se constat, quia illa mutationis status impertinenter se habet ad talia vota; si vero præjudicent, tunc prævalet jus superioris, et obligatio justitiae, quæ ex munere suscepto nascitur, sive in illa mutatione peccatum fuerit commissum, sive non, juxta dicta supra, lib. 4, c. 16. Potest autem quis specialiter interrogare de assumptione episcopatus, cur non extinguat omnia vota antecedentia, sicut professio religiosa. Sed de hoc aliquid forte inferius dicemus circa statum religiosum. Nunc dicimus rationem esse, quia id fieri non potest sine aliquo jure positivo, vel æquivalente consuetudine; nentrum autem invenitur in episcopali statu, sicut in religioso. Nec immerito, quia licet episcopatus sit perfectior status, tamen quoad onera votorum, et quoad consilia ex illis servanda, et quoad subjectionem voluntatis, excedit status religiosus, et ideo magis liberari debuit a prioribus votis et oneribus voluntariis.

CAPUT III.

AN DOMINI POSSINT SERVORUM VOTA IRRITARE?

1. *Dominus nequit irritare directe vota servi.* — *Objectio.* — *Solutio.* — Hæc quæstio eodem modo quo præcedens expedienda est, adhibita distinctione de duplice irritatione, directa et indirecta. Dicendum est ergo primo, dominum non posse directe irritare vota servi, tollendo, scilicet, obligationem voti immediate ac per se, et nulla facta morali mutatione ex parte materiæ. Hæc est communis, sumiturque ex D. Thoma, d. q. 88, art. 4, et clariss ex Cajetano ibi; Soto, et aliis, in 4, distinct. 38. Ratio vero est primo, quia servus non est subjectus domino in spiritualibus, sed tantum

in his quæ ad usum actionum et rerum corporalium pertinent, quia non est servus secundum animam, sed secundum corpus (ut sic dicam); ergo ex parte voluntatis in ordine ad Deum, servus est plane liber ut Deo voveat, si materiam habeat voto accommodatam; ergo dominus non potest irritare directe vota illius. Et confirmatur, quia servus ad se obligandum Deo non pendet intrinsece ac per se ex consensu domini; ergo nec dominus potest directe irritare vatum ejus. Consequenter constat ex dictis c. 1. Antecedens autem patet, quia illa dependentia non est a natura, ut per se notum est, nec est ex voluntate servi, quia nullum tale pactum cum domino fecit, nec est ex jure servitutis, ut introducta jure gentium vel civili, quia nec invenitur tale jus, nec esset justum, nec fortasse possibile intra latitudinem servitutis civilis et humanæ, quia est longe inferioris rationis; ergo. Contra hoc objici potest l. *Si quis servus*, ff. de Pollicit., quatenus ibi æquiparatur servus filio impuberi quoad impotentiam obligandi se voto sine consensu domini, sicut filius impubes non potest obligari sine consensu patris. Respondeo non esse illam æquiparationem, sed simplicem commemorationem diversorum membrorum, quæ non oportet esse ejusdem rationis, nec ex eadem radice oriri.

2. *Secunda assertio: domini possunt irritare vota subditorum indirecte.* — Dico secundo: domini possunt irritare vota servorum indirecte, et ex parte materiæ, ita illam probibendo, ut non liceat servo voto exequi, prohibente vel non præcipiente domino. Ita Div. Thomas, dicto art. 8, ad 2; et ibi Cajet., Soto, et aliis; Palud., Supplement. Gabr., et aliis, in 4, distinct. 38; Sylvest. et Angel., ubi supra; et Navar., c. 12, n. 64. Ratio est, quia servus est domini quoad usum actionum suarum, quas illi ex justitia debet; ergo in illis pendet a voluntate ejus; potest enim dominus vel actionem prohibere, vel contrariam præcipere; ergo ex parte materiæ potest irritare vatum servi. Confirmatur, quia servus non potest aliquid promittere Deo cum præjudicio domini, quia talia obsequia, quasi de alieno, Deo non placent; ergo quando materia voti talis est ut possit parere præjudicium domino, ut voto sit licitum et validum, oportet ut hanc conditionem includat, *Si dominus consenserit*, vel saltem si non contradixerit; ergo tale voto fiet irritum, si dominus non consentiat vel contradicat, et hoc est irritare voto indirecte. Denique, hac ratione, si servus voveat in gredi religionem, et dominus non consentiat, voto non obligat; quia nisi consentiat saltem indirecte, sciendo, scilicet, et tacendo, non potest tale voto executioni mandari, cap. *Si quis servum*, cum similibus, 17, q. 4. Idem est, si servus voveat peregrinationem, per quam subtraheretur a servitio domini. Idem creditur de voto jejunandi, quod intelligendum est, si impedit debitum servitium, non vero alias, juxta dicenda in sequenti assertione.

3. *Tertia assertio: quæ vota personalia servorum possunt a dominis irritari.* — *Regula generalis ad ostendendum quæ vota servorum non possunt a dominis irritari.* — Dico tertio: dominus non potest irritare omnia vota personalia servi, sed illa tantum quorum executio illi esset nociva, et contraria juri quod habet in servum. Hæc sequitur ex dictis, nam quod possit dominus irritare vota præjudicium sibi afferentia, ex præcedenti assertione constat. Potest autem servus multa personalia vovere, quæ non cedant in præjudicium domini; in illis ergo non habet locum irritationis; ergo nulla, juxta duas præcedentes conclusiones. Duo autem sunt genera horum votorum. Unum est, eorum quæ referuntur ad tempus libertatis, et pro illo fiunt; ut si servus voveat servire hospitali, si libertatem consequatur, vel jejunare, fieri religiosus, et similia. Quia hæc non præjudicant domino ex parte obligationis, et ideo non potest ipse voto auferre, ut dictum est. Et hinc est ut, si servus absolute voveat religionem, et durante servitute non possit exequi voto domino resistente, si postea comparet libertatem, obligari, ut supra dixi, per se loquendo; quia voto illud absolute factum ad omne tempus habile refertur. Dixi autem *per se*, quia ex intentione voventis posset voto aliter limitari, et ex dilatione temporis, et augmento aetatis, posset esse facta tanta mutatio quæ excusaret, juxta superius dicta. Aliud genus votorum est, quæ in ipso tempore servitutis possunt servari sine præjudicio domini, ut est voto castitatis, voto recitandi brevem aliquam orationem, et vota præceptorum, ut audiendi Missam in festo, et similia. Itaque regula generalis est, vota omnia, quæ præjudicium non afferunt domino, quia ex parte materiæ non opponuntur juri ejus, non posse ab eo irritari, quia oportet irritationem esse directam, quæ ab eo fieri non potest. Illa autem vota, quæ hujusmodi præjudicium afferunt domino, ab illo irritari poterunt, quia

non sunt omnino nulla ipso facto, ut lib. 3 ostensum est; dependent autem a domino ex parte materiae, et ideo indirecte tolli possunt, ut declaratum est.

4. Contra hanc vero assertionem allegari potest Abul., Numer. 30, q. 91; dicit enim, *dominum posse irritare votum servi, sive illi præjudicet, sive non.* Respondeo, verba hæc, ut jacent, falsam continere sententiam, et contra omnes, et contra eumdem Abulensem; nam in q. 87, cum dixisset servum non posse votum firmum emittere, subiungit: *Quod intelligatur de illis, in quibus præjudicatur dominus, nam in cæteris potest vovere, sicut facere orationem, etc.* Et idem dicit postea in eadem q. 91, quare verisimile videtur irrepisse mendum in prioribus verbis, et deficere negationem, legendumque esse *dominum non posse*; quia illa negatione addita, cætera consonant.

5. Quarta assertio: *dominus irritare valet omnia fere vota realia servi.* — Dico quarto: dominus irritare potest fere omnia vota realia servi. Est communis, fundaturque in hoc, quod servus non habet materiam talis voti omnino firmi, quia nihil habet proprium, sed quidquid habet, domini est. Et ideo dicitur in leg. *Si quis ren.*, ff. de Pollicit., servum non posse voto obligari, quod maxime habet locum in votis realibus, licet cum proportione applicari possit ad personalia, juxta proxime dicta. Dixi autem *fere*, tum quia ex conventione cum domino potest servus aliquid proprium habere, juxta Glos., in l. *Quod attinet*, 33, ff. de Reg. jur., et tunc si de illo facit votum reale, irritari non poterit, eadem ratione. Aliqui etiam excipiunt, si tale sit votum, ut possit licite impleri, dando, verbi gratia, quotidie minimum aliquid in eleemosynam, maxime si servus illa subtrahat ex his, quæ in proprium usum sibi conceduntur. Sed non est necessaria exceptio; nam, licet fortasse hoc liceat, non contradicente domino, ex quadam præsumpta voluntate, absolute potest contradicere, et ita votum semper est irritabile ex parte materiae, quia si contradicat, non licebit.

6. Creditor irritare valet vota creditoris, quæ debiti solutionem impediunt. — Et hinc colligo, cum proportione idem diei posse de quocumque debitore: nam si voveat aliquid quod solvere non potest sine præjudicio creditoris, poterit creditor irritare votum; est enim eadem ratio, nam perinde est ac si voveat eleemosynam de alieno. Imo tale votum regulariter censetur per se irritum, nisi intentio fuerit vovendi procurare consensum domini

seu creditoris, nam ita est votum interpretandum, ne vanum et iniquum fuerit, et obligabit ad consensum procurandum, alter autem negando consensum poterit votum irritare. Unde potest etiam extendi doctrina ad omnes servientes, seu mercenarios, qui ex justitia tenentur aliis præstare obsequia, vel suas operas. Nam si faciant vota de his operibus cum præjudicio creditorum seu patronorum, non poterunt illa exequi sine ipsorum consensu, et ita poterunt ab eis irritari, vel saltem suspendi aut differri usque ad tempus finitæ obligationis; semper tamen exceptum censetur votum religionis, extra servitutem, vel matrimonium consummatum, ut suo loco dicetur.

7. *Vota servorum ante servitutem emissam possunt irritari a domino, si illius servitum impedian.* — Denique ampliari possunt dicta de votis servorum præjudicantibus dominis, ut locum habeant, sive vota præcesserint, sive secuta sint servitutem; nam quamvis præcedant, mutato statu servari non poterunt contra legem justitiae, et ita pro tunc poterunt irritari vel suspendi per dissensum domini. Contingere autem potest ut vota præcedant servitutem in his casibus, in quibus fideles baptizati juste possunt in servitutem redigi, de quibus videri potest Molin., tom. 1 de Just., disp. 33. Frequentiusque accidere potest quidpiam simile in homine, qui post votum reale emissum, debita de justitia contraxit; nam in solutione nihilominus præcedere debet justitia, ne votum ex alieno solvi videatur, et ita poterit a creditore irritari. Et juxta hæc est de similibus judicandum.

CAPUT IV.

AN UNUS CONJUGUM POSSIT ALTERIUS VOTA IRRITARE?

1. Prima assertio: *maritus non habet potestatem ad irritandum directe vota uxoris.* — Quæstionem hanc eodem modo definiendam censeo ac præcedentes, scilicet, per eandem distinctionem de irritatione directa et indirecta. Dico ergo primo: maritus non habet potestatem ad irritandum directe vota uxoris, unde a fortiori neque uxor habet talem potestatem super maritum. Hæc posterior pars evidens est, tam per se, quam per consecutionem necessariam, priori supposita, quia vir caput est mulieris, non e converso, ad Ephes. 3; ideoque uxor esse debet subdita viro, et non e con-

trario, Genes. 3, 1 Corinth. 14, ad Colos. 3. Prior igitur pars communis est eorum auctorum, qui dicunt maritum solum posse irritare vota uxoris, quæ sibi, aut familiae, vel gubernationi domus præjudicium afferunt, præser-tim Sylvest., *Votum*, 5, n. 3; Angel., *Votum*, 2, n. 8; Navar., c. 42, n. 64; Cajet. d. art. 8; Anton., 3 p., tit. 1, c. 22; Tabien., *Matrim.* 4.

2. Ratio vero est, quia subjectio uxoris ad virum solum nascitur ex vinculo matrimonii, et est illi commensurata, non enim intercedit ibi alia specialis missio, vel ratio obligationis, ut per se constat, et omnes fatentur. Sed ex vi talis vinculi solum sequitur subjectio necessaria, et conveniens ad talem statum, id est, ad usum matrimonii, educationem filiorum, et gubernationem familie. Ergo dependencia et subjectio in votis secundum se et ex parte voluntatis, non se puit ex vinculo matrimonii, sed solum ratione materiae, vel in ordine ad dictam gubernationem. Minor patet, quia ille modus subjectio est necessarius, quoniam non possunt esse duo capita, alias non esset pax nec ordo; et ideo, supposita diversitate sexuum, clarum est uxorem debere esse subjectam viro. Major autem subjectio quam prædicta, necessaria non est; ergo non est unde fingi possit, quia media sunt proportionata fisi, et ita etiam effectus est commensuratus causæ ex qua nascitur. Et confirmatur primo, quia subjectio uxoris ad virum non est absoluta in rebus omnibus, ut per se patet; ergo continentur intra dictos limites; nullo enim alio modo rationabiliter definiri potest. Confirmatur secundo, quia non potest maritus prohibere uxori pro suo arbitrio omnia opera supererogationis, nec potest præcipere quidquid libuerit etiam in corporalibus, sed cum proportione ad statum, ut late Panor., in c. *Litteras*, de Restit. spoli., n. 27 et 28. Ergo nec potest præcipere ne voveat id, quod alias potest facere, cum sit opus supererogationis; ergo nec tollere potest vota, ex eo solum quod voluntariam obligationem afferunt. Tandem hic habet locum, quod de servis dicebamus, quod hæc subjectio uxoris ad virum, corporis est, non spiritus, per se loquendo; quia non ordinatur per se et immediate ad finem spiritualem, sed ad humanum et quasi corporalem; ergo per se et directe non extenditur illa subjectio ad dependentiæ ex parte voluntatis in vovendo, et se obligando Deo, sed ad summum ex parte materiae missio, ut declarabimus. Aliqui vero videntur contra hanc assertionem sentire,

eum quibus paulo inferius disputabimus. Ob-jici vero solet, quia mulier est imprudens, et facilis in verbis et promissis, et ideo Deus subdidit ejus voluntatem viro in votis emit-tendis. Sed respondet facile, Deum non plus subdidisse illam quam naturalis ratio postulat, attento vinculo matrimonii, et natu-rali conditione utrinque conjugis. Mulier autem non est ita carens discretione vel usu rationis, ut non possit prudenter et valide vovere, alias omnium seminarum vota deberent esse irritabilia, vel a parentibus in omni æta-te, vel ab Episcopis, vel aliis superioribus, etc. Non sunt ergo vota feminarum, sicut vota im-puberum, nec ideo subjiciuntur maritis, sed solum propter debitum ordinem juxta finem matrimonii.

3. Secunda assertio: *maritus indirecte, et ex parte materiae valet uxoris vota irritare.* — Dico secundo: maritus indirecte et ex parte materiae potest irritare vota uxoris. Hæc etiam est certa et communis: D. Thom., d. art. 8, ad 3; et ibi late Cajet. et omnes, ac Soto, lib. 6, q. 3, art. 1; Palud. et Suppl., 4, d. 38, loc. cit.; et Palac., d. 32, disp. 2; Angel., *Votum*, 2, n. 8; Sylvest., *Votum*, 5, q. 1; Na-var., 42, n. 61 et 64; Abulens., Numerorum 30, quæst. 80, et sequentibus. Sumiturque ex Num. 30, ubi late Aug., quæst. 59. Alia re-feruntur 33, quæst. 5, quæ in sequentibus ex-pendemus. Ratione autem probari dehet conclusio, eodem modo quo de servo similem os-tendimus; nam uxor etiam est subjecta, et in multis potest ei a marito aut præcipi aut pro-hibiri; unde potest etiam ipsa aliqua vovere, quæ juri mariti præjudicent; ergo potest ma-ritus irritare vota uxoris, vel prohibendo illi justæ aliquas actiones, quæ eo ipso non pote-runt esse materia voti, vel non consentiendo illi in his quæ uxor facere non potest sine li-centia mariti, seu quæ præjudicium afferre possunt juri mariti. Et hæc est indirecta ir-ritatio.

4. Tertia assertio: *quæ vota uxoris possit maritus irritare.* — Hinc dico tertio: non po-test maritus omnia vota uxoris simpliciter ir-ritare, sed illa tantum quæ sibi, suæque familiæ vel gubernationi afferunt præjudicium. Ita docent expresse dicti auctores, Glos., in c. *Manifestum*, 33, q. 5; et Innoc., in c. *Scrip-turæ*, de Voto; et ibi Hostiens., Joan. And., Anton., Card., Anch., et plures alii, quos refert Sanc., loco infra citando. Et sequitur evi-denter ex prima assertione, quia uxor multa vota emittere potest, quæ nullum præjudicium